

ninklijk besluit van ...'¹ De naam 'departement van koloniën' werd overigens gehandhaafd en het kabinet voegde in Londen aan de 7 december-toespraak niets meer toe.

In Indië bleef die toespraak vrijwel onbekend, in nationalistisch China werd er met geen woord aan gerefereerd – zij drong wèl (de koningin had haar voor Radio Oranje uitgesproken) tot bezet Nederland door en hoe daar op de inhoud werd gereageerd, zullen wij in hoofdstuk 7 beschrijven.

Hoe was de reactie in het land waarvoor de toespraak in de eerste plaats bedoeld was geweest: de Verenigde Staten?

Amerika en het Nederlands bewind in Indië

'Onherstelbare schade', zo had Loudon uit Washington geseind, zouden de belangen van het koninkrijk lijden, als de Nederlandse regering niet tot 'een vastomlijnd ontwerp voor de reconstructie van het koninkrijk' zou besluiten. Inderdaad, terwijl het er naar uitzag dat vooral de Amerikaanse strijdkrachten de Japanners uit Indië zouden moeten verdrijven, stond de Amerikaanse publieke opinie in meerderheid nogal negatief tegenover de voortzetting van het Nederlands bewind in Indië. 'Vrijheid' was de algemene leus, waarbij het eigen verleden van de Verenigde Staten die aan het einde van de achttiende eeuw hun vrijheid op de Britten bevochten hadden, een vooraanstaande rol had gespeeld. Bij het feit dat de Amerikanen in de eerste decennia van de twintigste eeuw in verscheidene Centraal-Amerikaanse republieken marionetten-regimes in het zadel hadden geholpen en gehouden en dat zij, wat de positie van de negers en de Indianen in Amerika betrof, alle redenen hadden de hand in eigen boezem te steken, werd niet stilgestaan: het Nederlands bewind in Indië, het Franse in Indo-China en het Britse in Brits-Indië werden door velen gezien als vormen van onderdrukking en exploitatie die uit de tijd waren, en die visie werd in maart en april '42 versterkt toen de Britse onderhandelingen met de Brits-Indische nationalistena op niets uitliepen. De journalist van Bovene, die na zijn aankomst in de Verenigde Staten in New York werkzaam was geweest en daar veel contact had gehad met collega-

¹ Als minister van koloniën werd van Mook bij wetsbesluit D 8 d.d. 2 maart 1943 gemachtigd, voor f 100 mln aan nieuwe bankbiljetten uit te geven; 'hij bezigt daarbij', aldus art. 7 van dit besluit, 'de titel van waarnemend gouverneur-generaal van Nederlands-Indië.'